

BG

BG

BG

ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ

Брюксел, 20.12.2010
COM(2010) 774 окончателен
Приложение А/Глава 01

ПРИЛОЖЕНИЕ А към

Предложение за

РЕГЛАМЕНТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА

**относно Европейската система от национални и регионални сметки в
Европейския съюз**

ПРИЛОЖЕНИЕ А

ГЛАВА 1 ОБЩИ ХАРАКТЕРИСТИКИ И ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ

ОБЩИ ХАРАКТЕРИСТИКИ

- 1.01 Европейската система от национални и регионални сметки (по-нататък наричана „ESA 2010“ или „ESA“) представлява международно съпоставима отчетна рамка за систематично и подробно описание на сектор „Общо за икономиката“ (което е регион, държава или група от държави), неговите компоненти и връзките му с други сектори „Общо за икономиката“.
- 1.02 Предшестващата система на ESA 2010 (ESA 95) бе публикувана през 1996 г. Наръчникът за ESA 2010 има същата структура като публикацията за ESA 1995 в първите 13 глави, но след това са добавени 11 нови глави, в които са описани аспектите на системата, отразяващи развитията в измерването на модерните икономики или в използването на ESA 95 в Европейския съюз (ЕС).
- 1.03 Структурата на този наръчник е описана по-долу. Глава 1 обхваща основните характеристики на системата по отношение на концепциите, определя принципите на ESA и съдържа описание на основните статистически единици и техните групировки. Тя съдържа обзор на поредицата на сметките и кратко описание на ключовите агрегати, както и ролята на таблиците за предлагането и използването и рамката „Вложени ресурси—продукция“. В глава 2 се описват институционалните единици, използвани за измерване на икономиката, и класификацията им по сектори и други групи, която позволява извършването на анализ. В глава 3 се описват всички операции по отношение на продуктите (стоки и услуги), както и на произведените активи в системата. В глава 4 се описват всички операции в икономиката, които разпределят и преразпределят доход и имущество в рамките на икономиката. В глава 5 се описват финансовите операции в икономиката. В глава 6 се описват измененията, които могат да настъпят в стойността на активите поради неикономически събития или промени в цените. В глава 7 се описват балансите и схемата за класификация на активите и пасивите. В глава 8 е изложена поредицата на сметките и балансиращи статии, свързани с всяка сметка. В глава 9 се описват таблиците за предлагането и използването, както и тяхната роля за съгласуване на измерването на дохода, продукцията и разходите в икономиката. Описват се и таблиците „Вложени ресурси-продукция“, които могат да бъдат получени от таблиците за предлагането и използването. В глава 10 се описва концептуалната основа за измерването на цената и обема, свързани с номиналните стойности по сметките. В глава 11 се описва измерването на населението и трудовия пазар, което заедно с измерванията на националните сметки може да се използва в икономическия анализ. В глава 12 се съдържа кратко описание на тримесечните национални сметки и в кои аспекти те се различават от годишните сметки.
- 1.04 В глава 13 се описват целите и концепциите на регионалните сметки и проблемите при тяхното съставяне. Глава 14 обхваща измерването на

финансовите услуги, предоставени от финансови посредници и финансирани чрез нетни лихвени постъпления, и отразява години на научни изследвания и развитие в държавите-членки за постигане на измерване, което да е стабилно и хармонизирано във всички държави-членки. Глава 15 за договорите, лизингите и лицензите е необходима за описване на една област от все по-голямо значение за националните сметки. Глави 16 и 17 за застраховането, социалното осигуряване и пенсиите описват как те се третират в националните сметки, тъй като въпросите на преразпределението придобиват все по-голямо значение със застаряването на населението. Глава 18 обхваща сметките на сектор „Останал свят“, които в националните сметки съответстват на системата за измерване на платежния баланс. Глава 19 от Европейските сметки също е нова, като обхваща аспекти на националните сметки, при които европейските институционални и търговски условия повдигат въпроси, изискващи хармонизиран подход. В глава 20 се описват сметките на сектор „Държавно управление“ — област от специален интерес, тъй като въпросите на фискалната предпазливост на държавите-членки продължават да бъдат от главно значение в провеждането на икономическата политика на ЕС. В глава 21 се описват връзките между сметките на предприятията и националните сметки, област от растящ интерес, тъй като мултинационалните корпоративни предприятия допринасят за все по-голям дял от БВП във всички държави. В глава 22 се описват отношенията между сателитните сметки и главните национални сметки. Глави 23 и 24 са референтните глави. Глава 23 съдържа класификациите, използвани за секторите, дейностите и продуктите в ESA 2010, а глава 24 съдържа пълната поредица на сметките за всеки сектор.

- 1.05 ESA 2010 в значителна степен съответства на световните насоки за национално отчитане: Системата от национални сметки 2008 (2008 СНС). Тези насоки са изготвени съвместно от ООН, Международния валутен фонд (МВФ), Статистическата служба на Европейските общности (Евростат), Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) и Световната банка. ESA 2010 е насочена предимно върху условията и нуждите от данни на Европейския съюз. Подобно на СНС 2008, ESA 2010 е хармонизирана с концепциите и класификациите, които се използват при много други социални и икономически статистики. Подобни примери са статистиката на заетостта, промишлената статистика и статистиката на външната търговия. Следователно ESA 2010 служи като основна рамка за социалните и икономически статистики на ЕС и неговите държави-членки.
- 1.06 Рамката ESA включва два основни комплекта таблици:
- а) сметките на институционалните сектори;
 - б) рамката „Вложени ресурси-продукция“ и сметките по отрасли.
- 1.07 Секторните сметки осигуряват, по институционални сектори, едно систематично описание на различните етапи на икономическия процес: производство, формиране на дохода, разпределение на дохода, преразпределение на дохода, използване на дохода и финансово и нефинансово натрупване. Секторните сметки включват също и баланси за наличностите на активи, пасиви и нетна стойност в началото и в края на отчетния период.

- 1.08 Рамката „Вложени ресурси-продукция“, посредством таблиците за предлагането и използването, описва в детайли производствения процес (структура на разходите, формиран доход и заетост) и потоците от стоки и услуги (продукция, внос, износ, крайно потребление, междинно потребление и капиталобразуване по продуктови групи). В тази рамка могат да бъдат отразени две важни счетоводни тъждества. Сумата на формирания доход в даден отрасъл се равнява на добавената стойност, произведена от този отрасъл; както и за всеки продукт или група продукти предлагането е равно на търсенето.
- 1.09 ESA обхваща концепциите за население и заетост, които се отнасят за секторните сметки, сметките по отрасли и рамката за предлагането и използването.
- 1.10 ESA 2010 е приложима не само за годишните национални сметки, но също така и за тримесечни сметки и за сметки за по-кратки или по-дълги периоди. Тя се прилага и за регионални сметки.
- 1.11 ESA съществува паралелно със СНС поради предназначението на измерването на националните сметки в ЕС. Държавите-членки на ЕС са отговорни за събирането и представянето на своите собствени национални сметки с цел описване на икономическата ситуация в страната. Държавите-членки също изготвят набор от сметки и ги предоставят на Комисията (Евростат) като част от установената програма за предаване на данни за основните цели на социалната, икономическата и данъчната политика на Съюза. Тези цели включват определяне на паричните вноски на държавите-членки в бюджета на ЕС чрез „четвъртия ресурс“, помощта за регионите на ЕС чрез програмата за структурните фондове и надзор на икономическите резултати на държавите-членки в рамките на процедурата при прекомерен дефицит и Пакта за стабилност и растеж.
- 1.12 За разпределянето на налозите и ползите съобразно с измерванията, съставени и представени по стриктно последователен начин, икономическата статистика, използвана за тази цел, трябва се изготвя съгласно едни и същи концепции и правила. ESA е под формата на регламент, с който се определят правилата, условностите, определенията и класификациите, които трябва да бъдат спазвани при изготвянето на националните сметки в държавите-членки, които участват в програмата за предаване на данни, както е посочено в приложение Б към настоящия регламент.
- 1.13 Предвид факта, че в системата на вноските и ползите в ЕС се използват много големи парични суми, от изключително значение е последователното прилагане във всяка държава-членка на системата за измерване. При тези обстоятелства е важно да се възприеме предпазлив подход към оценките, които не могат да бъдат наблюдавани директно на пазара, като се избягва използването на процедури, основани на модел, за оценка на измерванията в националните сметки.
- 1.14 Концепциите на ESA в някои случаи са по-конкретни и точни от тези на СНС, за да се гарантира възможно най-голяма съгласуваност между измерванията на държавите-членки, получени от националните сметки. Това първостепенно

изискване за надеждни съгласувани оценки доведе до установяването на основна съвкупност от национални сметки за ЕС. Когато съгласуваността между измерванията в отделните държавите-членки е недостатъчна, тези оценки обикновено се включват в т. нар. второстепенни сметки, които обхващат допълнителни таблици и сателитни сметки.

- 1.15 Такъв случай, при който бе усетена необходимост от повишено внимание в ESA 2010, са пенсионните задължения. Измерването им с цел подпомагане на икономическия анализ е важно, но основното изискване в ЕС да се изготвят сметки, които са съпоставими във времето и пространството, наложи внимателен подход.

1.16 Все по-силният глобален характер на икономическата дейност увеличи международната търговия във всичките ѝ форми и създаде повече предизвикателства за държавите да отчитат икономическите си дейности в националните сметки. Глобализацията е динамичен и многоизмерен процес, чрез който националните ресурси стават по-мобилни в международен план, докато националните икономики стават все по-взаимозависими. Най-характерната особеност на глобализацията, която е причина за повечето проблеми в измерването за националните сметки, е растящият дял на международните операции, осъществявани от мултинационалните корпоративни предприятия, като тези трансгранични операции са между дружества майки, дъщерни дружества и филиали. Но съществуват и други предизвикателства, като следният списък на проблемите с данните е по-изчерпателен:

- (1) трансферните цени между свързаните корпоративни предприятия (остойностяване на вноса и износа);
- (2) увеличаването на производството на ишлема, при което стоките преминават международни граници, без да се променя техният собственик (стоки за обработка), и търговията;
- (3) международна търговия по интернет както за корпоративните предприятия, така и за домакинствата;
- (4) търговията и използването на правата на интелектуална собственост по света;
- (5) работниците в чужбина, които превеждат значителни суми на своите семейства на територията на страната им (парични преводи на работници, част от личните трансфери);
- (6) мултинационалните корпоративни предприятия, които осъществяват дейност в различни страни, за да постигнат максимална производствена ефективност и минимална обща данъчна тежест. Това може да доведе до изкуствени корпоративни структури, които да не отразяват икономическата реалност;
- (7) използването на офшорни финансови дружества (предприятия със специално предназначение и други форми) за уреждане на финансите на глобалните дейности;
- (8) реекспорт на стоки, а в ЕС — транспорт на стоки между държави-членки след влизане в икономическия съюз (квазитранзит);
- (9) увеличаване на взаимовръзките в преките чуждестранни инвестиции и необходимост от установяване и разпределяне на потоците от преки инвестиции.

1.17 Всички тези все по-обща аспекти на глобализацията увеличават предизвикателства за националните статистики при регистрирането и точното

измерване на трансграничните потоци. Дори при наличието на всеобхватна и надеждна система за събиране и измерване на данните в сектора „Останал свят“ (следователно и за международните сметки в платежния баланс), глобализацията ще увеличи необходимостта от допълнителни усилия за поддържане на качеството на националните сметки за всички икономики и групи икономики.

ИЗПОЛЗВАНЕ НА ESA

Рамка за анализ и политика

1.18 Рамката на ESA може да бъде използвана за анализиране и оценяване на:

- а) Структурата на цялата икономика. Примери за използване на измерванията са:
 - (1) добавена стойност и заетост по отрасли;
 - (2) добавена стойност и заетост по региони;
 - (3) доход, разпределен по сектори;
 - (4) внос и износ по продуктови групи;
 - (5) разходи за крайно потребление по функция и продуктови групи;
 - (6) образуване на основен капитал и наличности на основен капитал по отрасли;
 - (7) наличности и потоци на финансови активи по видове активи и по сектори;
- б) Отделни части или аспекти на икономиката. Примери за това са:
 - (1) банково дело и финанси в националната икономика;
 - (2) ролята на държавното управление и състоянието на финансите му;
 - (3) икономика на конкретен регион (в сравнение с икономиката на национално ниво);
 - (4) спестявания и задлъжнялост на домакинствата.
- в) Развиване на икономиката с времето. Примери за това са:
 - (1) анализ на темпа на растеж на brutния вътрешен продукт (БВП);
 - (2) анализ на инфлацията;
 - (3) анализът на сезонната структура на разходите на домакинствата, базиран на тримесечни сметки;

- (4) анализ на важността на изменението на определени видове финансови инструменти, например увеличената значимост на деривативните финансови инструменти;
 - (5) сравнение на отрасловите структури на националната икономика в дългосрочен период.
- г) Цялата икономика в отношенията ѝ с други икономики. Примери за това са:
- (1) сравнение на ролите и размера на държавното управление на държавите-членки на ЕС;
 - (2) анализ на взаимозависимостта между икономиките на ЕС;
 - (3) анализ на състава и местоназначението на износа на ЕС;
 - (4) сравнение на темпа на растеж на БВП или на разполагаемия доход на човек от населението в ЕС и други развити икономики.

1.19 За ЕС и неговите държави-членки данните, получени от рамката на ESA, играят съществена роля при формулиране и мониторинг на техните икономически и социални политики.

Следните примери показват използването на рамката ESA:

- а) мониторинг и ръководство при изготвянето на макроикономическата и паричната политика в еврозоната и определяне на критерии за сближаване за икономическия и паричен съюз (ИПС), изразени в показатели от националните сметки (напр. темп на растеж на БВП);
- б) определяне на критерии за процедурата при прекомерен дефицит: измерване на държавния дефицит и дълг;
- в) предоставяне на финансова помощ за регионите в ЕС: разпределянето на средства за регионите се основава на статистиката на регионалните сметки;
- г) определяне на собствените ресурси в бюджета на ЕС. Това зависи от данните на националните сметки по три начина:
 - (1) общите ресурси на ЕС се определят като процент от сумата от брутните национални доходи (БНД) на държавите-членки;
 - (2) третият източник на собствени ресурси на ЕС са собствените ресурси от данък добавена стойност (ДДС). Вноските от държавите-членки за този ресурс в голяма степен се определят от данните на националните сметки, защото те се използват за изчисляване на средната ставка на данъка добавена стойност;
 - (3) относителните размери на вноските от държавите-членки за четвъртия източник на собствени ресурси на ЕС се базират на

изчисленията за техния брутен национален доход. Тези изчисления са основа за повечето плащания на държавите-членки.

Характеристики на концепциите на ESA

- 1.20 За да се установи баланс между нуждите от данни и възможностите за данни, концепциите на ESA имат няколко важни характеристики. Характеристиките са, че сметките са:
- а) международно съпоставими;
 - б) хармонизирани с други социални и икономически статистически системи;
 - в) последователни;
 - г) действащи, т.е. да могат да бъдат практически измервани;
 - д) различни от повечето административни концепции;
 - е) установени и фиксирани за продължителен период от време;
 - ж) фокусирани върху описанието на икономическите процеси в парични, лесни за наблюдение стойности;
 - з) могат да се прилагат в различни ситуации и за различни цели.

- 1.21 Концепциите са международно съпоставими, тъй като:

- а) Концепциите в ESA са съвместими с концепциите в международните насоки за националните сметки, т.е. СНС;
- б) За държавите-членки на ЕС ESA е стандартът за представяне на данни за националните сметки на всички международни организации;

Международната съпоставимост на концепциите е от първостепенна важност при сравняване на статистиките на различни държави.

- 1.22 Концепциите са хармонизирани с тези на други социални и икономически статистики, защото ESA използва концепции и класификации (например NACE rev. 2), които са използвани за други социални и икономически статистики на държавите-членки на ЕС, например при статистиката на преработващата промишленост, статистиката на външната търговия и статистиката на заетостта, като концептуалните различия са сведени до минимум. Освен това тези концепции и класификации на ЕС са хармонизирани с концепциите и класификациите на ООН.

Тази хармонизация със социалните и икономическите статистики спомага за свързването и сравнението с тези данни, което гарантира качеството на данните от националните сметки. Освен това информацията, съдържаща се в тези специфични статистики, може да бъде по-добре свързана с общата статистика на националната икономика.

1.23 Общите концепции, използвани в рамките на националното счетоводство и в други социални и икономически статистически системи, позволяват извършване на последователни измервания. Например могат да бъдат изчислени следните съотношения:

- а) производителност, като добавена стойност на отработен час (тези данни изискват съвместимост между концепциите за добавена стойност и отработени часове);
- б) национален разполагаем доход на човек от населението (това съотношение изисква съвместимост между концепциите за национален разполагаем доход и население);
- в) образуване на основен капитал като процент от наличностите на основен капитал (това съотношение изисква съвместимост между определенията за потоци и наличности);
- г) държавен дефицит и дълг като процент от brutния вътрешен продукт (тези данни изискват съвместимост между концепциите за държавен дефицит, държавен дълг и брутен вътрешен продукт).

Вътрешната съвместимост на концепциите позволява извличане на някои оценки като остатъчни величини, например спестяванията могат да бъдат изчислени като разлика между разполагаемия доход и разходите за крайно потребление.

1.24 Концепциите в ESA се прилагат с оглед на събирането и измерването на данни. Оперативният характер е показан по няколко начина в насоките за изготвяне на сметките:

- а) дейности или позиции се описват само ако са значими по размер. Например: производството на стоки за собствена сметка на домакинствата, като например тъкането на платове и изработването на керамични съдове, не се отчита като производство, защото не е значително като обем в държавите-членки на ЕС;
- б) някои концепции са придружени с указания за начина, по който трябва да бъдат оценявани. Например при определяне на потреблението на основен капитал се прави отнасяне към линейната амортизация. За изчисляване на наличността от основен капитал се прилага методът на постоянна инвентаризация, когато липсва пряка информация за наличността на дълготрайни активи. Друг пример е остойността на производството за собствена сметка: по принцип тя се остойностява по базисни цени, но ако е необходимо, базисните цени могат да бъдат приблизително изчислени чрез сумиране на направените разходи;
- в) възприети са и някои условности. Така например, всички колективни услуги, осигурявани от държавното управление, са класифицирани като разходи за крайно потребление;

1.25 Въпреки това данните, необходими за статистиката на националните сметки, могат да бъдат трудни за пряко събиране, защото концепциите зад тях

обикновено се различават от концепциите на административните източници на данни. Примери за административни източници са счетоводството на предприятията, данните за различни видове данъци (ДДС, данък върху доходите на физическите лица, налози върху вноса и др.), данните за социалната сигурност и данните от надзорните органи в областта на банковото дело и застраховането. Тези административни данни служат като входна информация за съставянето на националните сметки. По принцип те се трансформират, за да съответстват на ESA.

Концепциите в ESA обикновено се различават от съответните им административни концепции по следните особености:

- а) административните концепции на различните държави се различават помежду си. Вследствие на това с използването на административни концепции не може да бъде постигната международна съпоставимост;
- б) административните концепции се променят с времето. Вследствие на това съпоставимостта във времето не може да бъде постигната с използването на административни концепции;
- в) концепциите, на които се базират административните източници на данни, обикновено не са съгласувани между отделните административни системи. Независимо от това, свързването и сравняването на данни, които са от първостепенна важност за съставяне на данните за националните сметки, са възможни само при използване на съгласувана съвкупност от концепции;
- г) административните концепции обикновено не са оптимални за икономически анализ и оценка на икономическата политика.

1.26 Независимо от това, административните източници на данни отговарят в голяма степен на нуждите от данни на националните сметки и други статистики, тъй като:

- а) концепциите и класификациите, първоначално създадени за целите на статистиката, се използват също и за административни цели, например класификацията на разходите на държавното управление по вид;
- б) административните източници на данни изрично вземат предвид (отделните) нужди от данни на статистиката; това се отнася например за системата Интрастат за осигуряване на информация относно доставките на стоки между държавите-членки на ЕС.

1.27 Основните концепции в ESA са установени и фиксирани за дълъг период от време, тъй като:

- а) те са били приети като международни стандарти за много години;
- б) В последващите международни указания за националното счетоводство много малко от съответните концепции се променят.

Тази концептуална приемственост намалява необходимостта от преизчисляване на динамични редове. Освен това тя ограничава уязвимостта на концепциите спрямо национален или международен политически натиск. Поради тези причини данните за националните сметки са в състояние да служат като обективна база данни за икономическата политика и анализ.

- 1.28 Концепциите на ESA са фокусирани върху описанието на икономическите процеси в парични, лесни за наблюдение стойности. Запасите и потоците, които не са лесно наблюдаеми от парична гледна точка или които нямат ясно очертана насрещна парична стойност, не се отчитат в ESA.

Този принцип не се прилага стриктно, защото трябва да се държи сметка и за изискването за съвместимост и нуждите на ползвателите. Така например съвместимостта изисква стойността на колективните услуги, предоставени от държавното управление, да се отчита като продукция, защото плащането на възнагражденията на наетите лица и покупката на всички видове стоки и услуги от държавното управление са лесно наблюдаеми от парична гледна точка. Освен това, за целите на икономическия анализ и политика, описването на колективните услуги на държавното управление във връзка с останалата част от националната икономика увеличава полезността на националните сметки като цяло.

- 1.29 Обхватът на концепциите в ESA може да бъде илюстриран, като се вземат предвид някои важни гранични случая.

Следните случаи се записват в рамките на производството съгласно ESA (вж. параграфи 3.07—3.09):

- а) производство на индивидуални и колективни услуги от държавното управление;
- б) производство на жилищни услуги за собствена сметка от обитавашите собствени жилища;
- в) производство на стоки за собствено крайно потребление, например селскостопански продукти;
- г) строителство за собствена сметка, включително и това на домакинства;
- д) производство на услуги от платени домашни помощници;
- е) отглеждането на риба в рибовъдни ферми;
- ж) забранено от закона производство, доколкото всички единици по операцията участват в нея доброволно;
- з) производство, за което приходите не се декларират изцяло пред данъчните органи, например нелегално производство на текстил.

- 1.30 Следните случаи попадат извън рамките на производството и не се записват в ESA:

- а) битови и лични услуги, които са произведени и потребени в рамките на едно и също домакинство, например почистване, приготвяне на ястия или полагането на грижи за болни или възрастни хора;
 - б) доброволни услуги, които не водят до производството на стоки, например полагането на грижи и чистене без заплащане;
 - в) естествено възпроизводство на риба в открито море.
- 1.31 ESA отчита цялата продукция, която е резултат на производство и е в неговите рамки. Въпреки това продукцията от спомагателни дейности не се отчита. Всички ресурси, които се потребяват от спомагателна дейност, се разглеждат като вложени ресурси към дейността, към която тя се отнася. Ако дадено поделение, извършващо само спомагателни дейности, е статистически наблюдаемо, като са налице отделни сметки за производството, което то извършва, или ако се намира на географски различно място от поделенията, които обслужва, то може да бъде записано като отделна единица и да бъде разпределено към отрасловата класификация, съответстваща на основната му дейност в националните и регионалните сметки. При липсата на подходящи основни данни продукцията от спомагателната дейност може да се изчисли чрез сумиране на разходите.
- 1.32 Ако дейностите се разглеждат като производство и тяхната продукция се записва, то съпътстващите доход, заетост, крайно потребление и други, трябва също да бъдат записани. Така например, тъй като производството на жилищни услуги за собствена сметка от обитаващите собствени жилища се отчита като продукция, се отчита и доходът, и разходите за крайно потребление, които това производство генерира за обитаващите собствени жилища. Така се поддържа съгласуваността със системата на трудовата статистика, където за притежаване на жилища не се записва заетост. Обратното е валидно тогава, когато дейностите не се отчитат като производство: произведените и потребени в рамките на едно домакинство битови услуги не генерират доход и разходи за крайно потребление и при тях няма трудова заетост.
- 1.33 ESA съдържа също и възприети условности, например:
- а) остойностяване на продукцията на държавното управление;
 - б) остойностяването на продукцията на застрахователните услуги и на косвено измерените услуги на финансовите посредници;
 - в) отчитане на всички колективни услуги, предоставени от държавното управление, като разходи за крайно потребление, а не като междинно потребление;

Класификация по сектори

- 1.34 Секторните сметки са създадени чрез разпределяне на единиците по сектори и това позволява операциите и балансиращите статии на сметките да бъдат представени по сектори. Представянето по сектори разкрива много ключови измервания за целите на икономическата и фискалната политика. Основните сектори са домакинствата, държавното управление, предприятията (финансови

и нефинансови), организациите с нестопанска цел, обслужващи домакинствата, и останал свят.

Разграничаването между пазарна и непазарна дейност е важно. Субект под контрола на държавното управление, който се оказва пазарно корпоративно предприятие, се класифицира в сектора на корпоративните предприятия извън сектора „Държавно управление“. Така равнището на дефицита и на дълга на корпоративното предприятие няма да бъде част от държавния дефицит и дълг.

- 1.35 Важно е да се определят ясни и солидни критерии за разпределяне на образуванията към секторите.

Държавният сектор се състои от всички резидентни институционални единици в икономиката, които се контролират от държавното управление. Частният сектор се състои от всички останали резидентни единици.

Таблица 1.1 представя критериите, използвани за разграничаване между държавен и частен сектор, в държавния сектор — между сектора на държавното управление и сектора на държавните корпоративни предприятия, в частния сектор — между сектора на организациите с нестопанска цел, обслужващи домакинствата, и сектора на частните корпоративни предприятия.

Таблица 1.1

Критерии	Контролирани от държавното управление (държавен сектор)	Под частен контрол (частен сектор)
Непазарна продукция	Държавно управление	Организации с нестопанска цел, обслужващи домакинствата
Пазарна продукция	Държавни корпоративни предприятия	Частни корпоративни предприятия

1.36 Контролът се определя като способността за определяне на общата политика или програма на дадена институционална единица. Пълно определение на понятието контрол се съдържа в параграф 2.26.

1.37 Разграничаването между пазарна и непазарна продукция и класифицирането на субектите от държавния сектор в сектора на държавното управление или в сектора на корпоративните предприятия зависи от следното правило:

Дадена дейност се смята за пазарна, когато съответстващите стоки и услуги се търгуват при следните условия:

- (1) продавачите се стремят да максимизират печалбите си в дългосрочен план, като продават стоки и услуги свободно на пазара на всеки, който е готов да заплати поисканата цена;
- (2) купувачите целят да постигнат максимална полза предвид ограничените си ресурси, като купуват продуктите, които отговарят най-добре на техните нужди на предложената цена;
- (3) ефективни пазари съществуват, когато продавачите и купувачите имат достъп до пазара и информация за него. Един ефективен пазар може да функционира дори ако тези условия не са съвършено изпълнени.

1.38 Детайлизацията в рамката от концепции на ESA предлага възможност за гъвкавост: някои концепции не са изрично представени в ESA, но независимо от това могат да бъдат лесно получени от системата. Един примерен случай е създаването на нови сектори чрез прегрупиране на определените в ESA подсектори.

1.39 Гъвкавост е възможна и чрез въвеждане на допълнителни критерии, които не влизат в противоречие с логиката на системата. Например тези критерии могат да позволят съставяне на подсекторните сметки в зависимост от степента на заетост в производствените единици или от размера на доходите за домакинствата. При заетостта може да се въведе подкласифициране по степен на образование, възраст и пол.

Сателитни сметки

1.40 За някои нужди от данни следва да се изготвят отделни сателитни сметки.

Примери за това са:

- а) матрици на т. нар. „социално счетоводство“ (МСС);
- б) ролята на туризма в националната икономика;
- в) анализ на разходите и финансирането на здравеопазването;
- г) научноизследователската и развойната дейност, призната като капиталообразуване на интелектуалната собственост;
- д) признаване на човешкия капитал като актив в националната икономика;
- е) анализ на дохода и разходите на домакинствата на база на микроориентираните концепции за доход и разходи;
- ж) взаимодействието между околната среда и икономиката;
- з) производство в рамките на домакинствата;
- и) анализ на промените в благосъстоянието;
- й) анализ на разликите между данните на националните сметки и данните от счетоводството на предприятията и на тяхното влияние върху стоковите и фондовите пазари;
- к) Оценка на данъчните приходи.

1.41 Сателитните сметки обслужват такива нужди от данни чрез:

- а) показване на допълнителна информация, ако е необходимо, и невземането предвид на излишните подробности;
- б) разширяване на обхвата на отчетната рамка посредством добавяне на непарична информация, например замърсяване на околната среда и екологични активи;
- в) промяна на някои основни концепции, например чрез разширяване на концепцията за капиталообразуването чрез включване на разходите за образование.

1.42 Матрицата на социалното счетоводство (МСС) представя в матричен вид връзките между таблиците за предлагането и използването и секторните сметки. МСС осигурява допълнителна информация за нивото и състава на заетостта и безработицата посредством подразделяне на възнагражденията на наетите лица по видове наети лица. Това подразделяне се прилага както за използването на труда по отрасли, посочени в таблиците за използването, така и за предлагането на труд по социално-икономически подгрупи, както е посочено в сметка „Разпределение на първичния доход“ за подсекторите на

сектор „Домакинства“. По този начин предлагането и използването на различните категории труд се представят систематично.

- 1.43 В сателитните сметки всички основни концепции и класификации на стандартната рамка се запазват. Промени в концепциите се въвеждат само когато това е целта на сателитната сметка. В такива случаи сателитната сметка съдържа и таблица, която показва връзката между основните агрегати в сателитната сметка и тези от стандартната рамка. По този начин стандартната рамка запазва своята роля като базова и едновременно с това се удовлетворяват по-специфични нужди.
- 1.44 По принцип стандартната рамка не включва измерване на наличности и потоци, които не са лесно наблюдаеми в парично изражение (или без ясна срещуположна парична стойност). Поради тяхното естество анализът на такива наличности и потоци обикновено също се прави на базата на статистически изчисления в непарично изражение, например:
- а) производството в рамките на домакинствата може да се опише чрез часовете, разпределени за други видове използване;
 - б) образованието може да бъде описано от гледна точка на вида образование, броя на учениците, средния брой години за обучение преди получаването на диплома и други;
 - в) ефектът от замърсяванията на околната среда може да се опише от гледна точка на промените на броя на живите видове, здравословното състояние на дърветата в горите, обема на отпадъците, количествата на въглероден окис и радиация и други.
- 1.45 Сателитните сметки позволяват такава статистика в непарични единици да бъде включена в стандартната рамка на националните сметки. Класификациите, използвани в стандартната рамка за тази непарична статистика, позволяват да се направи връзката, например класификацията по видове домакинства или класификацията по отрасли. По този начин се постига една разширена съгласувана рамка. Тази рамка може след това да служи като база данни за анализи и оценка на взаимовръзките между променливите в стандартната рамка и променливите в разширената рамка.
- 1.46 Стандартната рамка и нейните основни агрегати не описват промените в благосъстоянието. Разширените сметки могат да бъдат съставени така, че да включват също и условни парични стойности, например:
- а) битови и лични услуги, произведени и потребени в едно и също домакинство;
 - б) промени във времето за почивка;
 - в) удобства и неудобства на градския живот;
 - г) неравномерност при разпределението на дохода между лицата.

- 1.47 Разширените сметки могат също да прекласифицират крайните разходи за „неизбежни нужди“ (например отбрана) като междинно потребление, тоест като потребление, което не допринася за благосъстоянието. По подобен начин вредите, дължащи се на наводнения и други природни бедствия, биха могли да бъдат класифицирани като междинно потребление, тоест като намаление на (абсолютното) благосъстояние. По този начин може да се направи опит за конструиране на много груб и много несъвършен индикатор за промените в благосъстоянието. Независимо от това, благосъстоянието има много измерения, повечето от които не могат да бъдат представени в парична стойност. Следователно едно по-добро решение за измерване на благосъстоянието е да се използват за всяко измерение отделни индикатори и мерни единици. Индикаторите биха могли да бъдат например детска смъртност, продължителност на живот, грамотност на възрастното население и национален доход на човек от населението. Тези индикатори биха могли да бъдат включени в сателитна сметка.
- 1.48 За да се постигне съгласувана, международно съвместима рамка, административните концепции не се използват в ESA. Независимо от това, за всякакви национални цели получаването на данни, базирани на административни концепции, може да бъде много полезно. Така например, за оценяване на данъчните приходи е необходима статистика за облагаемите доходи. Тази статистика може да бъде осигурена чрез някои промени в статистиката на националните сметки.
- 1.49 Един подобен подход би могъл да се приеме и за концепции, които се използват при националната икономическа политика, например:
- а) концепцията за инфлация, използвана за увеличаване на пенсиите, на обезщетенията за безработица или на възнагражденията на държавните служители;
 - б) концепцията за данъци, осигурителни вноски, държавно управление и държавен сектор, които се използват при дискутиране на оптималния размер на държавния сектор;
 - в) концепцията за „стратегически“ сектори/отрасли, използвана в националната икономическа политика или икономическата политика на ЕС;
 - г) концепцията за „бизнес инвестиции“, използвана в националната икономическа политика.
 - д) таблица, съдържаща пълно записване на пенсиите

Сателитните сметки или допълнителните таблици могат да отговорят на тези нужди от данни.

ESA 2010 и СНС 2008

- 1.50 ESA 2010 се основава на концепциите от Системата от национални сметки 2008 (СНС 2008), която съдържа насоки за националното счетоводство за

всички държави по света. Независимо от това, налице са няколко различия между ESA 2010 и СНС 2008:

а) Различия в представянето, например:

- (1) в ESA съществуват отделни глави за операции с продукти, разпределителни операции и финансови операции. За разлика от това при СНС тези операции се обясняват в глави, подредени по сметки, например глави за сметка „Производство“, сметка „Първично разпределение на дохода“, сметка „Капитал“ и сметка на сектор „Останал свят“;
- (2) ESA описва концепцията чрез определение и изброяване на това, което се включва и изключва от нея. СНС обикновено описва концепциите в по-общ смисъл и обяснява логиката, която стои зад приетите условия.

б) Концепциите на ESA в няколко случая са по-конкретни и точни отколкото концепциите в СНС, например:

- (1) СНС не съдържа специфични критерии за разграничаване между пазарна продукция, продукция за собствено крайно потребление и непазарна продукция. Затова ESA въведе по-подробни насоки за осигуряване на единен подход;
- (2) ESA приема, че няколко вида производства на стоки от страна на домакинствата, като например тъкането на платове и изработването на мебели, не са значителни по своя обем в държавите-членки на ЕС и следователно не е необходимо те да бъдат отчитани;
- (3) ESA се позовава на институционални споразумения в ЕС, като например системата Интрастат за отчитане на потоци на стоки в ЕС и вноските от държавите-членки към ЕС;
- (4) ESA съдържа специфични за ЕС класификации, например КПД за продуктите и NACE Rev. 2 за икономическите дейности (и двете са хармонизирани със съответните класификации на ООН);
- (5) ESA съдържа допълнителна класификация за всички външни операции: те са разделени на операции между резиденти на ЕС и операции с резиденти извън ЕС.
- (6) ESA съдържа преформулиране на подсекторите на СНС за сектора „Финансови предприятия“, за да отговори на нуждите на Европейския паричен съюз.

ESA 2010 и ESA 1995

1.51 ESA 2010 се различава от ESA 1995 както по обхват, така и по концепции. Повечето от тези разлики съответстват на разликите между СНС 1993 и СНС 2008. Главните разлики са:

- а) признаването на научноизследователската и развойната дейност като капиталообразуване, водещо до активи от интелектуалната собственост. Тази промяна се записва в сателитна сметка и се включва в основните сметки, когато може да се наблюдава достатъчна стабилност и хармонизация на измерванията между отделните държави-членки на ЕС;
- б) разходите за оръжейни системи, които отговарят на общото определение за активи, са класифицирани като образуване на основен капитал, а не като междинни разходи;
- в) за пазарното производство бе въведена аналитичната концепция на капитала, така че може да се изготви допълнителна таблица, която показва капитала като компонент на добавената стойност;
- г) рамката на финансовите активи бе разширена, за да включва по-голям спектър от финансови деривативни договори;
- д) нови правила за записване на пенсионните права. В сметките бе въведена допълнителна таблица, която позволява да се записват оценки за всички задължения по пенсионни схеми, независимо дали са финансирани или нефинансирани. В тази таблица се предоставя пълната информация, необходима за всеобхватен анализ, като се посочват задълженията и свързаните с тях потоци за всички частни и държавни пенсионни схеми, финансирани или нефинансирани, включително и пенсионни схеми в рамките на социалната сигурност;
- е) правилата за промяна на собствеността на стоките се прилагат повсеместно, което доведе до промяна в записването на търговията и на стоките, изпратени за обработка, както в чужбина, така и в националната икономика. В резултат стоките, изпратени за обработка в чужбина, се записват нето, докато в предишните СНС и ESA те се записваха бруто. Тази промяна има важни последици за записването на тези дейности в рамката за предлагането и използването;
- ж) дават се повече насоки за финансовите предприятия като цяло и конкретно на предприятия със специално предназначение (ПСП). Третирането на контролирани от държавното управление ПСП в чужбина бе променено, така че задълженията на ПСП да бъдат отразени в сметките на държавното управление;
- з) третирането на извънредните дивиденди, изплатени от държавни корпоративни предприятия, бе изяснено — те трябва да се третират като извънредни плащания и разпределение на собствен капитал;
- и) принципите на третиране на публично-частните партньорства бяха определени, а третирането на преструктуриращите агенции бе разширено;
- й) операциите между държавното управление и държавните корпоративни предприятия, както и с дружества за секюритизация бяха изяснени, за да се подобри отчитането на елементи, които могат съществено да повлияят на държавния дълг;

- к) третирането на кредитните гаранции бе пояснено и бе въведено ново третиране за стандартизираните кредитни гаранции, като експортните кредитни гаранции и студентските кредитни гаранции: Новото третиране е, че в сметките трябва да бъдат вписвани финансов актив и пасив, съответстващи на предявимата претенция по гаранцията.

1.52 Промените в ESA 2010 спрямо ESA 95 не се ограничават до концептуални промени. Има големи различия в обхвата, като се добавени нови глави за сателитните сметки, сметките на държавното управление и сметките на сектор „Останал свят“. Има и значително разширяване на главите за тримесечните сметки и регионалните сметки.

ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ НА ESA КАТО СИСТЕМА

1.53 Основните характеристики на системата са:

- а) Статистически единици и техните групировки;
- б) Потоци и наличности;
- в) Система от сметки и агрегати;
- г) Рамка „Вложени ресурси—продукция“.

СТАТИЧЕСКИ ЕДИНИЦИ И ТЕХНИТЕ ГРУПИРОВКИ

1.54 Системата използва два вида единици и два съответстващи начина на подразделяне на икономиката, които са доста различни и обслужват отделни аналитични цели.

1.55 Първата цел да се опишат дохода, разходите и финансовите потоци, както и балансите, се постига чрез групиране на институционалните единици в сектори на базата на техните основни функции, поведение и цели.

1.56 Втората цел да се опишат производствените процеси и да се направи анализ на вложените ресурси-продукция, се постига, като системата групира местните единици по видове дейност (местни ЕВД) по отрасли на базата на техния вид дейност. Една дейност се характеризира чрез вложените продукти, чрез производствения процес и чрез произведената продукция. Институционални единици и сектори

1.57 Институционалните единици са стопански субекти, които са в състояние да притежават стоки и активи, да поемат задължения и да се ангажират в икономически дейности и операции с други единици от свое име. За целите на системата институционалните единици са групирани в пет взаимно изключващи се вътрешни институционални сектора:

- а) Нефинансови предприятия;
- б) Финансови предприятия;
- в) Държавно управление;

- г) Домакинства;
- д) Организации с нестопанска цел, обслужващи домакинствата.

Петте сектора, взети заедно, съставят цялата национална икономика. Всеки един сектор е също разделен на подсектори. Системата осигурява възможност за съставяне на пълен комплект от сметки за потоците и от баланси за всеки сектор и подсектор, както и за цялата икономика. Нерезидентните единици могат да си взаимодействат с тези пет вътрешни сектора и взаимодействията им са между вътрешните сектори и шестия сектор: сектор „Останал свят“.

Местни единици по видове дейност и отрасли

- 1.58 Когато институционалните единици извършват повече от една дейност, те се разделят по видове дейности. Местните ЕВД позволяват да се направи това представяне.

Дадена местна ЕВД групира в качеството си на производител всички части на институционалната единица, които са разположени на едно място или на близо разположени места и които допринасят за осъществяване на дейности на ниво клас (ниво от 4 цифри) от NACE Rev. 2.

1.59 Местните ЕВД се регистрират за всяка второстепенна дейност. Независимо от това, ако счетоводните документи, необходими за отделно описване на подобни дейности не са налични, местната ЕВД ще включва няколко второстепенни дейности. Групата на всички местни ЕВД, ангажирани в един и същ или сходен вид дейност, образуват отрасъл.

Една институционална единица съдържа една или повече местни ЕВД; една местна ЕВД принадлежи към една единствена институционална единица.

- 1.60 За анализ на производствения процес се използва аналитична единица за производство. Тази единица е наблюдаема само когато дадена местна ЕВД произвежда един вид продукция без второстепенни дейности. Тази единица е известна като единица за хомогенно производство. Групировките на тези единици съставляват хомогенни икономически дейности.

Резидентни и нерезидентни единици; „Общо за икономиката“ и „Останал свят“

- 1.61 „Общо за икономиката“ се дефинира от гледна точка на резидентните единици. Дадена единица е резидентна единица за дадена държава, когато тя има основен център на икономически интерес на икономическата територия на тази държава, т.е. когато участва за продължителен период от време (една година или повече) в икономическите дейности на тази територия. Институционалните сектори, посочени по-горе, са групи от резидентни институционални единици.
- 1.62 Резидентните единици участват в операции с нерезидентни единици (т.е. единици, които са резидентни за други икономики). Тези операции са външните операции на икономиката и са групирани в сметката на сектор „Останал свят“, който играе роля, сходна с тази на институционален сектор, макар че нерезидентните единици са включени само дотолкова, доколкото те участват в операции с резидентни институционални единици.

1.63 Условните резидентни единици, разглеждани в системата като институционални единици, се определят като:

- а) тези части от нерезидентните единици, които имат основен център на икономически интерес (обикновено, които участват в икономически операции за една година или повече) на икономическата територия на държавата;
- б) нерезидентни единици в качеството им на собственици на земя или сгради на икономическата територия на държавата, но само по отношение на операциите, свързани с тази земя или сгради.

ПОТОЦИ И НАЛИЧНОСТИ

1.64 Вписват се два основни вида информация: потоци и наличности.

Потоците представляват действия и последици от събития, които са извършени или са се случили в рамките на даден период от време, докато наличностите представляват състояние към определен момент от времето.

Потоци

1.65 Потоците отразяват създаването, трансформирането, обmena, трансфера или загубата на икономическата стойност. Те включват промени в стойността на активите или пасивите на институционалните единици. Икономическите потоци са два вида: операции и други изменения в активите.

Операциите се отразяват във всички сметки и таблици, където се отразяват потоците, с изключение на сметката „Други изменения в обема на активите“ и сметката „Преоценка“. Другите изменения в активите се записват само в тези две сметки.

Елементарните операции и другите потоци се групират в сравнително малък брой видове според техния характер.

Операции

1.66 Операцията е икономически поток, който е взаимодействие между институционални единици по взаимно съгласие или е действие в рамките на институционална единица, което е удобно да се третира като операция поради това, че единицата оперира в две различни качества. Операциите са разделени на четири основни групи:

- а) Операции с продукти:

описват произхода (вътрешна продукция или внос) и използването (междинно потребление, крайно потребление, капиталобразуване — включително потребление на основен капитал — или износ) на продуктите;

- б) Разпределителни операции:

описват начина, по който добавената стойност, която е формирана от производство, се разпределя към труда, капитала и държавното управление, както и преразпределението на доходите и имуществото (подоходни данъци, данъци върху имуществото и други трансфери);

в) Финансови операции:

които описват нетното придобиване на финансови активи или нетното натрупване на пасиви за всеки един вид финансов инструмент. Подобни операции възникват като срещуположни на нефинансови операции, както и като операции, включващи само финансови инструменти;

г) Операции, които не са включени в горепосочените три групи:

придобиване минус отписване на непроизведени нефинансови активи.

Характеристики на операциите

Операции между институционалните единици и вътрешни операции

- 1.67 Повечето операции са взаимодействия между две или повече институционални единици. Въпреки това, системата отчита като операции някои действия в рамките на самите институционални единици. Целта на отчитането на тези вътрешни операции е да се представи една по-полезна за анализ картина за продукцията, крайното използване и разходите.
- 1.68 Потреблението на основен капитал, което се отчита като разход в системата, е вътрешна операция. Повечето от другите вътрешни операции са операции с продукти, които в общият случай се отчитат, когато институционалните единици, действащи както като производители, така и като крайни потребители, избират да потребяват част от продукцията, която са произвели. Това често се случва при домакинствата и в държавното управление.
- 1.69 Всяка собствена продукция, потребена за крайно използване в рамките на една и съща институционална единица, следва да се отчита. Собствената продукция, използвана за междинно потребление в рамките на една и съща институционална единица, се отчита само тогава, когато производството и междинното потребление се извършват в различни местни ЕВД в рамките на същата институционална единица. Продукцията, която е произведена и използвана като междинно потребление в рамките на една и съща местна ЕВД, не се отчита.

Парични и непарични операции

- 1.70 Операциите са парични, когато участващите единици извършват или получават плащания или натрупват пасиви или получават активи, които са изразени в парични единици.

Операциите, при които не се извършва разплащане в брой или размяна на активи или пасиви, изразени в парични единици, представляват непарични операции. Вътрешните операции представляват непарични операции. Непарични операции, в които участва повече от една институционална

единица, са налице, когато се извършват операции с продукти (бартер на продукти), разпределителни операции (възнаграждения в натура, трансфери в натура и др.) и други операции (бартер на непроизведени нефинансови активи). Системата отчита всички операции в парично изражение. Следователно стойностите, които трябва да бъдат отчетени за непаричните операции, трябва да се измерят косвено или да се оценят по друг начин.

Възмездни операции и безвъзмездни операции

- 1.71 Операциите, които включват повече от една единица, са два вида: те могат да бъдат „нещо за нещо“, т.е. възмездни операции, или могат да бъдат „нещо за нищо“, т.е. безвъзмездни операции. Възмездните операции представляват обмен между институционални единици, т.е. възмездно предоставяне на стоки, услуги или активи, например срещу пари. Безвъзмездните операции са плащания в брой или в натура от една институционална единица на друга, без да се получава нещо в замяна. Възмездните операции могат да бъдат в четирите групи операции, докато безвъзмездните са главно разпределителни операции, например данъци, помощи по социалното подпомагане или дарения. Тези безвъзмездни операции се наричат трансфери.

Прегрупирани операции

- 1.72 Операциите се отчитат по същия начин, по който се появяват при участващите институционални единици. Въпреки това, някои операции се прегрупират с цел по-ясното представяне на съответните икономически връзки. Операциите могат да бъдат прегрупиране по три начина: пренасочване, разделяне и идентификация на основната част в операцията.

Пренасочване

- 1.73 Операция, която за участващите единици е извършена пряко между единиците А и В, може да бъде записана в сметките като извършена непряко чрез трета единица Б. Така една операция между А и В се отчита като две операции: една между А и Б, и една между Б и В. В този случай операцията е пренасочена.
- 1.74 Пример на пренасочване е как се записват по сметките осигурителните вноски за сметка на работодателите, пряко платени от последните към социалноосигурителните фондове. Системата отчита тези плащания като две операции: работодателите плащат осигурителните вноски на наетите си лица и служителите плащат същите осигурителни вноски към социалноосигурителните фондове. Както при всички пренасочвания, целта е да се изрази икономическата същност зад операцията, която в този случай е да се покажат осигурителните вноски за сметка на работодателите, като вноски, платени в полза на наетите лица.
- 1.75 Един друг вид пренасочване е този, при който операциите се отчитат като извършени между две или повече институционални единици, макар че според участващите страни не се извършва никаква операция. Един пример е третирането на дохода от собственост, реализиран от инвестирането на някои застрахователни резерви и който се задържа от застрахователните дружества. Системата отчита този доход от собственост като платен от застрахователните

дружества на притежателите на полици, които след това плащат същата сума обратно на застрахователните дружества като допълнителна премия.

Разделяне

- 1.76 Когато операция, която за участващите страни е една операция, се отчита като две или повече различно класифицирани операции, тази операция е разделена. Разделянето не предполага включването на допълнителни единици в операциите.

1.77 Плащането на премии по общо застраховане е типична разделена операция. Макар че притежателите на полици и застрахователите считат тези плащания за една операция, системата я разделя на две твърде различни една от друга операции: плащания в замяна на услуги по общо застраховане и нетни премии по общо застраховане. Отчитането на продажбата на даден продукт като продажба на продукт и продажба на търговска надбавка е друг пример за разделяне. Идентификация на основната част на операция

- 1.78 Когато една единица извършва операция от името на друга единица (принципал) и е финансирана от нея, тази операция се отчита единствено в сметките на принципала. По правило този принцип не трябва да се разширява, например да се прави опит данъци или субсидии да се разпределят към крайни платци или крайни бенефициери на базата на приемането на хипотези.

Пример за това е събирането на данъци от една единица на държавното управление от името на друга. Данъкът се разпределя към единицата на държавното управление, която:

- а) упражнява правомощието да налага данъка (като принципал или чрез делегиране на правомощието от страна на принципала); както и
- б) има правомощието да определя или да променя ставката на данъка.

Гранични случаи

- 1.79 Определението за операция гласи, че взаимодействието между институционални единици се извършва по взаимно съгласие. Когато една операция се извършва по взаимно съгласие, това предполага предварителното знание и съгласие на засегнатите институционални единици. Плащането на данъци, глоби и санкции става по взаимно съгласие, при което платецът е гражданин, подчинен на законодателството на държавата. Въпреки това, конфискацията на активи без изплащане на компенсация не се счита за операция, даже и когато е наложена от законодателството.

Незаконните икономически дейности се смятат за операции, когато всички участващи единици извършват дейността по взаимно съгласие. Следователно покупките, продажбите или бартерите на забранени наркотични вещества или откраднатата собственост са операции, докато кражбата не е.

Други изменения в активите

1.80 Други изменения в активите отчитат промените, които не са в резултат на операции. Те са:

- а) други изменения в обема на активите и пасивите; или
- б) печалба и загуба при държането.

Други изменения в обема на активите и пасивите

1.81 Тези изменения могат се разделят в три основни категории:

- а) нормално възникване и отпадане на активи, като това не се дължи на операции;
- б) изменения в активите и пасивите, дължащи се на изключителни, непредвидени събития, които не са с икономически характер;
- в) промени в класификацията и структурата.

1.82 Примери на изменения в рамките на категория а) на нормалното възникване и отпадане на активи са откриването или изчерпването на подпочвени активи, както и естественият растеж на отглежданите животни и растителни култури. Примери в категория б) на изменения, дължащи се на изключителни, непредвидени събития, са загуби на активи поради природни бедствия, война или тежки престъпления. Едностранното опрощаване на дълг и конфискацията на активи без изплащане на компенсация също принадлежат към категория б). Пример за категория в) на промени в класификацията и структурата са прекласифицирането на институционална единица от един сектор към друг.

Печалба и загуба при държането

1.83 Печалбата и загубата при държането се получават в резултат на промени в цените на активите. Те възникват за всички видове финансови и нефинансови активи, както и за пасивите. Печалбата и загубата при държането засягат притежателите на активи и пасиви единствено в резултат на държането на активите и пасивите във времето, без те да търпят каквато и да е трансформация.

1.84 Печалбата и загубата при държането, които са измерени на база текущи пазарни цени, се наричат номинална печалба и загуба при държането. Те могат да бъдат разделени на неутрална печалба и загуба при държането, които отразяват промените на общото ниво на цените, и реална печалба и загуба при държането, които отразяват промените на цените на активите извън изменението на общото ниво на цените.

Наличности

1.85 Наличностите са активите и пасивите, държани в даден момент от времето. Наличностите се отчитат в началото и края на всеки отчетен период. Сметките, които показват наличностите, се наричат баланс.

- 1.86 Наличностите се отчитат също и за населението и заетостта. Независимо от това, те се отчитат като средни стойности за отчетния период. Наличности се отчитат за всички активи в рамките на системата; тоест за финансови активи и пасиви, както и за нефинансови активи, които са както произведени, така и непроизведени. Въпреки това, обхватът се ограничава до тези активи, които се използват за икономическа дейност и които са обект на права на собственост.
- 1.87 Следователно не се отчитат наличности за активи като човешки капитал и природни ресурси, които не са притежавани.

В своите рамки системата е изчерпателна по отношение както на потоци, така и на наличности. Това предполага, че всички изменения на наличностите могат да бъдат изцяло обяснени чрез отчетените потоци.

СИСТЕМАТА ОТ СМЕТКИ И АГРЕГАТИ

Правила за отчитане

- 1.88 В дадена сметка се отчитат измененията в стойността за дадена единица или сектор според естеството на икономическите потоци, отразени в сметката. Това е таблица с две колони. Текущите сметки са тези, които показват производството, формирането и разпределението на дохода, преразпределението на дохода и неговото използване. Сметките с натрупване са сметка „Капитал“ и финансовата сметка, както и сметките „Други изменения в обема“.

Терминология за двете страни на сметките

- 1.89 Системата показва „ресурсите“ в дясната страна на текущите сметки, където са представени операциите, които добавят икономическа стойност на единица или сектор. Лявата страна на сметките показва „използването“ — операциите, които намаляват икономическата стойност. Дясната страна на сметките с натрупване показва „измененията в пасивите и нетната стойност“, а лявата им страна показва „измененията в активите“. Балансите се представят с „пасиви и нетна стойност“ (разликата между активите и пасивите) в дясната страна и „активи“ в лявата. Сравнението на два последователни баланса показва измененията на пасивите и нетната стойност, както и измененията на активите.
- 1.90 В ESA се прави разграничение между юридическа собственост и икономическа собственост. Критерият за отчитане на трансфера на стоки от една единица към друга е това, че икономическата собственост преминава от едната единица към другата. Юридическият собственик е единицата, която според законодателството има право на ползите от владението. Въпреки това юридическият собственик може да сключи договор с друга единица, която да поеме рисковете и ползите от използването на произвежданите стоки в замяна на уговорено плащане. По своя характер споразумението е финансов лизинг, при който плащанията отразяват само предоставянето на актива на разположение на заемателя от страна на собственика. Например когато банка юридически притежава самолет, но сключва финансов лизинг с авиокомпания, която да използва самолета, тогава авиокомпанията се смята за собственик на самолета, що се отнася до операциите по сметките. Същевременно тъй като се

записва, че авиокомпанията купува самолета, се отчита заем от банката на авиокомпанията, който отразява дължимите суми в бъдеще за използването на самолета.

Двустранно записване/четиристранно записване

- 1.91 За дадена единица или сектор националното счетоводство се базира на принципа на двустранното записване. Всяка операция трябва да бъде записана два пъти, веднъж като ресурс (или промяна на пасивите) и веднъж като използване (или изменение на активите). Общата сума на операциите, записани като ресурси или промени на пасивите, и общата сума на операции, записани като използване или изменения на активите, трябва да бъдат равни, като това позволява проверка на последователността на сметките.
- 1.92 Националните сметки — с всички единици и всички сектори — се базират на принципа на четиристранното записване, тъй като повечето операции включват две институционални единици. Всяка операция трябва да бъде записана два пъти от двамата участника в операцията. Така например, социалните плащания в брой, извършени от единица на държавното управление в полза на дадено домакинство, се отчитат в сметките на държавното управление като използване при трансферите и като отрицателно придобиване на активи при валутата и депозитите; в сметките на сектор „Домакинства“ те се отчитат като ресурс при трансферите и като придобиване на активи при валутата и депозитите.
- 1.93 Операциите в рамките на една и съща единица (като например потреблението на продукция от същата единица, която я е произвела) изисква само две записвания, чиито стойности ще трябва да бъдат изчислени.

Остойносттаване

- 1.94 С изключение на някои променливи, които се отнасят до населението и труда, системата показва всички потоци и наличности в парично изражение. Потоците и наличностите се измерват в съответствие с тяхната обменна стойност, т.е. стойността, по която потоците и наличностите фактически се обменят или биха могли да бъдат обменени за пари в брой. Следователно за ESA пазарните цени са база за остойносттаване.
- 1.95 В случая на парични операции, активи и пасиви в брой необходимите стойности са директно налични. В повечето други случаи най-добрият метод за остойносттаване е да се използват пазарните цени за аналогични стоки, услуги или активи. Този метод се използва например при бартер и при услугите на обитаваните от собствениците жилища. Когато не съществуват пазарни цени за аналогични стоки, като например за непазарни услуги, произведени от държавното управление, остойносттаването се прави чрез сумиране на производствените разходи. Ако няма пазарни цени за сравнение и разходите не са налични, потоците и наличностите могат да бъдат оценени по сконтирана настояща стойност на очакваните бъдещи приходи. Този метод трябва да се използва само в краен случай.
- 1.96 Наличностите се оценяват по текущи цени към момента, за който се отнася балансът, а не към момента на производството или придобиването на стоките или активите, които образуват наличностите. Необходимо е оценяването на

наличностите да се извършва по тяхната изчислена записана текуща стойност на придобиване или по производствени разходи.

Специални правила за остойностяване, отнасящи се за продуктите

- 1.97 Поради транспортни разходи, търговски надбавки и данъци минус субсидии за продукти, производителят и потребителят на даден продукт обикновено възприемат неговата стойност по различен начин. За да се придържа колкото е възможно по-близо до гледището на участниците в операцията, системата отчита всички видове използване по покупни цени, които включват транспортни разходи, търговски надбавки и данъци минус субсидии за продукти, докато самата продукция се отчита по базисни цени, които изключват тези елементи.
- 1.98 Вносът и износът на продукти следва да се отчитат като стойности на границата. Общият внос и износ се оценяват на митническата граница на износителя или франко борд (FOB). Транспортните и застрахователните услуги, предоставени от чуждестранни лица между границите на вносителя и износителя не се включват в стойността на стоките, а се отчитат като услуги. Тъй като получаването на стойности FOB за подробна разбивка по продукти може да се окаже невъзможно, таблиците, съдържащи подробности за външната търговия, показват вноса, оценен на митническата граница на вносителя (стойност CIF). Всички транспортни и застрахователни услуги до границата на вносителя са включени в стойността на внесените стоки. Доколкото тези услуги засягат вътрешните услуги, в сметките се въвежда обща корекция FOB/CIF.

Остойностяване по постоянни цени

- 1.99 Остойностяването по постоянни цени означава оценяване на потоците и наличностите за отчетния период по цени от предходен период. Целта на остойностяването по постоянни цени е да се разграничат измененията във времето на стойностите на потоците и наличностите на изменения в цената и на изменения в обема. Потоците и наличностите по постоянни цени са описани в обемно изражение.
- 1.100 Много потоци и наличности, например доходът, нямат собствено ценово и количествено измерение. Въпреки това, покупателната способност на тези променливи може да бъде получена посредством дефлирането на текущите стойности с подходящ ценови индекс, например ценовия индекс за крайно национално използване, изключвайки измененията на запасите. Дефлираните потоци и наличности също се описват в реално изражение. Един пример е реалният разполагаем доход.

Време на отчитането

- 1.101 Потоците се отчитат на основата на текущо начисляване; т.е. при създаване, трансформиране или загуба на икономическата стойност или при възникване, трансформиране или отпадане на вземания или задължения.
- 1.102 Производството се отчита, когато е произведено, а не когато е било платено от купувача. Продажбата на актив се отчита, когато активът сменя своя

собственик, а не при извършване на съответстващото плащане. Лихвата се отнася за отчетния период, за който тя се натрупва, независимо от това дали е платена в този период. Отчитането на основата на текущо начисляване се прилага за всички потоци, парични или непарични, в единиците и между единиците.

- 1.103 Може да е необходимо този подход да се прилага по-гъвкаво за данъците и другите потоци, отнасящи се до държавното управление, които често се отчитат на касова основа в сметките на държавното управление. Може да е трудно да се извърши прецизна трансформация на тези потоци от касова основа към текущо начисляване и затова може да се използва метод на сближаване.
- 1.104 Като изключение от общото правило за отчитане на данъците и осигурителните вноски, дължими на държавното управление, те могат да бъдат отчетени с приспадане на частта, която е малко вероятно да бъде събрана, или ако тази част е включена, тя се компенсира за същия отчетен период чрез капиталов трансфер от държавното управление към съответните сектори.
- 1.105 Потоците трябва да се отчитат в един и същ момент за всички участващи институционални единици и във всички сметки. Институционалните единици не винаги прилагат едни и същи счетоводни правила. Даже когато го правят, в действителните записи могат да възникнат разлики по практически причини, като например забавяния в комуникацията. В резултат на това операциите могат да бъдат отчетени по различно време от участниците. Тези несъответствия следва да бъдат отстранени чрез корекции.

Консолидиране и нетиране

Консолидиране

- 1.106 Консолидирането означава премахването на операции, както от страна „Използване“, така и от страна „Ресурс“, които възникват между единици, когато единиците са групирани, както и за премахването на реципрочни финансови активи и пасиви. Това обикновено става, когато се комбинират сметки на подсектори от държавното управление.
- 1.107 За подсекторите или секторите, потоците и наличностите между съставните единици по принцип не са консолидирани между съставните единици.
- 1.108 Въпреки това, консолидираните сметки могат да бъдат съставени за допълнителни представяния и анализи. Информацията за операции на тези (под)сектори с други сектори и съответстващата „външна“ финансова позиция може да бъде по-значима, отколкото общите brutни цифри.
- 1.109 Освен това, сметките и таблиците, които показват отношението кредитор/длъжник, осигуряват детайлна картина на финансирането на икономиката и се считат за много полезни при разбиране на каналите, през които финансовите излишъци преминават от крайните заемодатели към крайните заемополучатели.

Нетиране

1.110 Индивидуалните единици или сектори могат да имат един и същ вид операция, която се счита както като използване, така и като ресурс (например те едновременно плащат и получават лихва), както и един и същ финансов инструмент, който е както актив, така и пасив. Подходът в ESA е брутното отчитане, отделно от степента на нетиране, която е присъща на самите класификации.

1.111 Нетирането е имплицитно при много категории операции, като най-яркият пример е „изменение на запасите“, който подчертава аналитично значимия аспект на общото капиталобразуване, вместо проследяването на ежедневните увеличения и намаления. По подобен начин, с някои малки изключения, финансовата сметка и сметките „Други изменения в активите“ отчитат увеличенията в активите и пасивите на нетна база, като посочват крайните последствия за тези видове потоци в края на отчетния период.

Сметки, балансиращи статии и агрегати

1.112 За единици или групи от единици операциите, свързани с даден аспект на икономическия живот (например производството), се отчитат в различни сметки. За сметка „Производство“ операциите няма да показват баланс между използването и ресурсите без въвеждане на балансираща статия. По същия начин балансиращата статия (нетна стойност) трябва да се въведе между общия размер на активите и общия размер на пасивите на дадена институционална единица или сектор. Балансиращите статии сами по себе си са ценни инструменти за измерване на икономическите резултати. Когато се сумират общо за икономика, те са основни агрегати.

Поредицата на сметките

1.113 Системата е изградена въз основа на поредица от взаимосвързани сметки. Пълната поредица на сметките за институционалните единици и сектори се състои от текущи сметки, сметки с натрупване и баланси.

1.114 Текущите сметки се отнасят за производството, формирането, разпределението и преразпределението на дохода и за използването на този доход под формата на крайно потребление. Сметките с натрупване обхващат измененията на активите и пасивите, както и изменението на нетната стойност (разликата между активите и пасивите за всяка институционална единица или група от единици). Балансите представят наличностите от активи и пасиви, както и нетната стойност.

1.115 Поредицата на сметките за местните ЕВД и отраслите се свежда до първите текущи сметки: сметка „Производство“ и сметка „Формиране на дохода“, чиято балансираща статия е опериращият излишък.

Сметка „Стоки и услуги“

1.116 Сметката „Стоки и услуги“ показва за икономиката като цяло или за групи продукти всички ресурси (продукция и внос), както и използването на стоки и услуги (междинно потребление, крайно потребление, изменение на запасите, бруто образуване на основен капитал, придобиване минус отписване на ценности и износ). Тази сметка не е сметка в същия смисъл като останалите от

поредицата и не формира балансираща статия, която да се прехвърля към следващата сметка от поредицата. Тя е по-скоро представяне в таблична форма на счетоводно твърдение, при което предлагането е равно на търсенето за всички продукти и групи от продукти в икономиката.

Сметка „Останал свят“

- 1.117 Сметката „Останал свят“ покрива операциите между резидентни и нерезидентни институционални единици, както и съответните наличности на активи и пасиви.

Тъй като сметката „Останал свят“ играе роля в отчетната структура, която е подобна на тази на институционален сектор, сметката „Останал свят“ се въвежда от гледна точка на останалата част на света. Ресурс за сектор „Останал свят“ е използване за „Общо за икономика“ и обратно. В случай че балансиращата статия е положителна, това означава излишък в сектор „Останал свят“ и дефицит „Общо за икономика“, и обратното, в случай че балансиращата статия по сметката е отрицателна.

Сметката „Останал свят“ е различна от останалите секторни сметки, защото не показва всички отчетни операции в останалия свят, а само тези, които имат контрагент в наблюдаваната национална икономика.

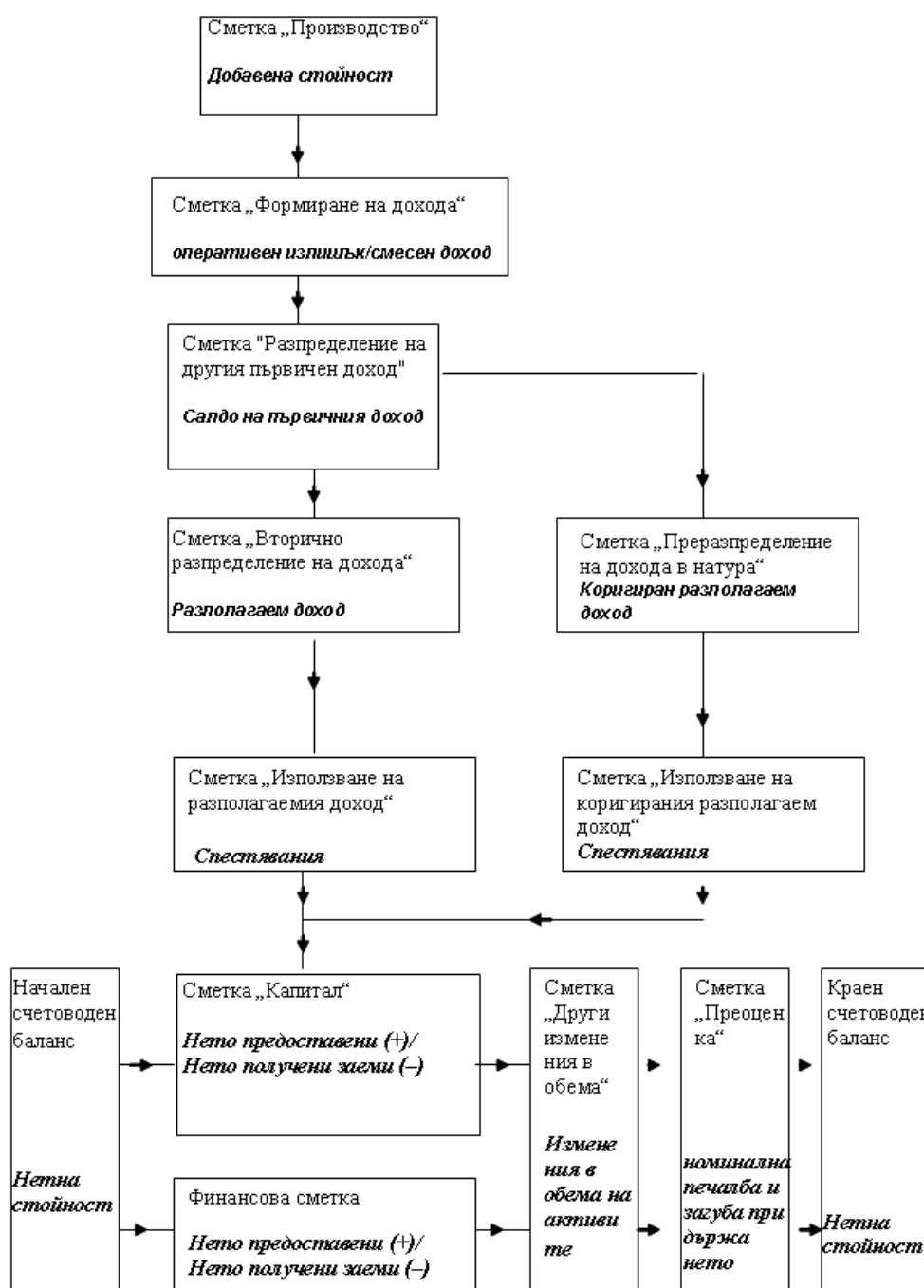
Балансиращи статии

- 1.118 Сумата по балансиращата статия се получава чрез изваждането от общата стойност на записванията в едната страна на сметката на общата стойност на записванията в другата страна на сметката.

Балансиращите статии обхващат голям обем информация и включват някои от най-важните записвания в сметките, както е видно от следните примери за балансиращи статии: добавена стойност, опериращ излишък, разполагаем доход, спестяване, нето предоставени / нето получени заеми.

Следната диаграма показва поредицата на сметките под формата на поток, като всяка балансираща статия е в удебелен шрифт.

Диаграма на поредицата на сметките

- 1.119 Първата сметка от поредицата е сметка „Производство“, която отразява продукцията и вложените ресурси в производствения процес, като балансиращата статия по нея е добавената стойност.
- 1.120 Добавената стойност се прехвърля към следващата сметка, която е сметката „Формиране на дохода“. Тук се отчитат възнагражденията на наетите лица в производствения процес и дължимите данъци на държавното управление заради производството, така че опериращият излишък (или смесен доход от самостоятелно наетите лица и сектор „Домакинства“) може да се извлече като балансираща статия за всеки сектор. Тази стъпка е необходима, така че да може

да се измери размерът на добавената стойност, задържана в производствения сектор като опериращ излишък или смесен доход.

- 1.121 След това добавената стойност, разделена между възнагражденията на наетите лица, данъците и опериращият излишък/смесен доход, се прехвърля с това разбивка към сметката „Разпределение на първичния доход“. Разделянето позволява да се разпредели дохода от всеки фактор към получаващия сектор за разлика от производствения сектор. Например всички възнаграждения на наетите лица се разпределят между сектор „Домакинства“ и сектор „Останал свят“, докато опериращият излишък остава в сектора на корпоративните предприятия, където е бил формиран. В тази сметка се отчитат също потоците доходи от собственост към сектора и от него, така че балансиращата статия е тази на първичния доход, влизащ в сектора.
- 1.122 Следващата сметка отчита преразпределението на тези доходи чрез трансфери — сметката „Вторично разпределение на дохода“. Главните инструменти за преразпределение са данъците, събирани от държавното управление, и социалните плащания за сектора на домакинствата. Балансиращата статия е разполагаемият доход.
- 1.123 Главната поредица от основни сметки преминава към сметката „Използване на разполагаемия доход“. Тази сметка се отнася за сектора на домакинствата, тъй като тук се отчитат крайните разходи на домакинствата, като балансиращата статия са спестяванията на домакинствата.
- 1.124 В същото време се създава паралелна сметка — „Преразпределение на дохода в натура“. Тази сметка има специфична цел да показва социалните трансфери в натура като условен трансфер от държавното управление към сектора на домакинствата, така че доходът на домакинствата може да се увеличи със стойността на индивидуалните услуги, предоставяни от държавното управление. В следващата сметка „Използване на коригирания разполагаем доход“ използването от домакинствата на разполагаемия доход се увеличава със същия размер, както ако секторът на домакинствата закупуваше индивидуалните услуги, предоставяни от държавното управление. Тези две условия се неутрализират, така че балансиращата статия са спестяванията, подобно на спестяванията в основната поредица сметки.
- 1.125 Спестяванията се прехвърлят към сметка „Капитал“, където те се използват за финансиране на капиталобразуването, което позволява извършването на капиталови трансфери към секторите и от тях. В резултат на изразходването на недостатъчно или на прекалено много средства за придобиване на недвижимо имущество се получава балансиращата статия „Нето предоставени или нето получени заеми“. Нето предоставените заеми са излишък, който е даден като заем, а нето получените заеми са финансиране на дефицит.
- 1.126 Последният елемент на поредицата са финансовите сметки, където е посочена подробна информация за предоставените и получените заеми за всеки сектор, за да се види балансиращата статия на нето предоставените или нето получените заеми. То трябва точно да съответства на балансиращата статия „Нето предоставени / нето получени заеми“ по сметка „Капитал“, а всяка

разлика трябва да бъде несъответствие в измерването между реалните и финансовите записи на икономическите дейности.

- 1.127 Като се вземе предвид най-долният ред на диаграмата, лявата сметка е началният баланс, който показва равнището на активите и пасивите, както реални, така и финансови, в началото на посочения период. Богатството на икономиката се измерва с нетната му стойност — активите минус пасивите, като това е показано в най-долната част на баланса.
- 1.128 Вдясно от началните баланси се отчитат различните изменения в активите и пасивите, настъпили през отчетния период. Сметка „Капитал“ и финансовите сметки показват съответно измененията, дължащи се на операции съответно с реални активи и финансови активи и пасиви. При липсата на други промени това позволява веднага да се изчисли крайната позиция, като измененията се добавят към началната позиция.
- 1.129 Но изменения могат да настъпят извън икономическия цикъл на производството и потреблението, като те ще засегнат стойността на активите и пасивите в края на периода. Един вид изменение е изменението в обема на активите — реални промени в основния капитал, предизвикани от събития, които не са част от икономиката. Пример за това са загубите поради катастрофично събитие — голямо земетресение, при което значителен размер активи са разрушени не поради икономическа операция на обмен или трансфер. Тази загуба трябва да се отчете в сметката „Други изменения в обема на активите“, за да се обясни по-ниското равнище на активите от това, което се очаква само въз основа на икономическите събития. Втори начин, по който може да се промени стойността на активите (и пасивите), но не в резултат на икономическа операция, е промяна в цената, водеща до печалба и загуба при държането на активите. Това изменение се отчита в сметките „Преоценка“. Тези две допълнителни въздействия върху стойността на наличността от активи и пасиви позволява изчисляването на стойностите в крайния баланс, като началната позиция се коригира с промените в сметките за потоците в долния ред на графиката.

Агрегати

- 1.130 Агрегатите са съставни величини, които измерват резултата от дейностите в рамките на „Общо за икономиката“, например продукция, добавена стойност, разполагаем доход, крайно потребление, спестяване, капиталообразуване и други. Макар че изчисляването на агрегатите не е единствената цел на ESA, те са важни обобщаващи показатели за целите на макроикономическия анализ и сравненията във времето и пространството.

1.131 Разграничават се два типа агрегати:

- а) агрегати, които се отнасят пряко за операции в системата, като например продукция от стоки и услуги, крайно потребление, бруто образуване на основен капитал, възнаграждения на наетите лица и други;
- б) агрегати, които представляват балансиращи статии по сметките, като брутен вътрешен продукт (БВП) по пазарни цени, опериращ излишък на „Общо за икономиката“, брутен национален доход (БНД), национален

разполагам доход, текущо външнотърговско салдо, нетна стойност на „Общо за икономиката“ (национално богатство).

- 1.132 Показателите от националните сметки на глава от населението намират важни приложения. За големите агрегати, като брутен вътрешен продукт (БВП), национален доход или крайно потребление на домакинствата, знаменателят, който най-често се използва, е общото (резидентното) население. В случаите, когато се извършва подразделяне на подсектори на сметките или на част от сметките за сектор „Домакинства“, се използват данните за броя на домакинствата и за броя на лицата, принадлежащи към всеки подсектор.

БВП: ключов агрегат

- 1.133 Брутният вътрешен продукт (БВП) е един от главните агрегати в ESA. БВП е мярка за общата икономическа активност, извършваща се на дадена икономическа територия, в резултат на която продукцията задоволява крайното търсене на икономиката. Съществуват три начина за измерване на БВП по пазарни цени:

- (1) производственият метод, като сума от добавените стойности на всички дейности, които произвеждат стоки и услуги, плюс данъците и минус субсидиите за продукти;
- (2) разходният метод, като сума на всички крайни разходи, направени или при потребление на крайната продукция на икономиката, или при увеличаване на богатството, плюс износа минус вноса на стоки и услуги;
- (3) доходният метод, като сума от всички доходи, получени в процеса на производство на стоки и услуги, плюс данъците и минус субсидиите за продукти.

1.134 Тези три метода за измерване на БВП отразяват и различните начини, по които могат да се разглеждат компонентите на БВП. Добавената стойност може да се разпредели по институционални сектори и по видове дейност или отрасли, например селско стопанство, преработваща промишленост, строителство, услуги и т.н.

Крайните разходи могат да бъдат разпределени по видове: разходи на домакинствата, разходи на организациите с нестопанска цел, обслужващи домакинствата (ОНЦОД), крайни разходи на държавното управление, изменение на запасите, образуване на основен капитал и износ, минус вноса.

Общите получени доходи могат да бъдат разпределени по видове — възнаграждения на наетите лица и опериращ излишък.

1.135 За да се получи най-добрата оценка на БВП, елементите на тези три метода се въвеждат в рамката за предлагането и използването. Това позволява оценките за добавената стойност и дохода по отрасли да бъдат равнени, а предлагането и търсенето на продукти да бъдат изравнени. Този интегриран подход осигурява съвместимост между компонентите на БВП и по-добра оценка на равнището на БВП, отколкото при използването на само един от

трите метода. Чрез приспадане на потреблението на основен капитал от БВП, получаваме нетния вътрешен продукт по пазарни цени (НВП).

РАМКА „ВЛОЖЕНИ РЕСУРСИ—ПРОДУКЦИЯ“

1.136 Рамката „Вложени ресурси—продукция“ обхваща компонентите на брутната добавена стойност (БДС), вложените ресурси и продукцията на отраслите, предлагането и търсенето и съвкупността от използването и ресурсите за отделните институционални сектори на икономиката. Тази рамка разделя икономиката на части, за да се видят операциите с всички стоки и услуги между отраслите и крайните потребители за даден период (например тримесечие или година). Информацията може да бъде представена по два начина:

- таблици за предлагането и използването и
- симетрични таблици „Вложени ресурси—продукция“.

Таблици за предлагането и използването

1.137 Таблиците за предлагането и използването показват цялата икономика по отрасли (напр. автомобилостроене) и по продукти (напр. спортни стоки). Таблиците показват връзките между компонентите на брутната добавена стойност, вложените ресурси и продукцията на отрасъла, предлагането и търсенето на продукти. Таблиците за предлагането и използването свързват различните институционални сектори на икономиката (напр. държавни корпоративни предприятия) с данните за вноса и износа на стоки и услуги, за разходите на държавното управление, за разходите на домакинствата и на ОНЦОД и за капиталобразуването.

1.138 Изготвянето на таблиците за предлагането и използването позволява анализ на съпоставимостта и последователността на елементите от националните сметки в единна детайлна рамка, и като се обединяват компонентите на трите метода за измерване на брутния вътрешен продукт (т.е. *производство, доходи и разходи*), става възможно извършването на единна оценка на БВП.

1.139 Когато са изравнени по интегриран начин, таблиците за предлагането и използването също осигуряват последователност и съвместимост при свързването на компонентите на следните три сметки:

- (1) сметка „Стоки и услуги“;
- (2) сметка „Производство“ (по отрасли и по институционални сектори);
и
- (3) сметка „Формиране на дохода“ (по отрасли и по институционални сектори).

Симетрични таблици „Вложени ресурси-продукция“

1.140 Симетричните таблици „Вложени ресурси-продукция“ се изготвят от данните в таблиците за предлагането и използването и други допълнителни източници за формиране на теоретичната база за последващи анализи.

- 1.141 Тези таблици съдържат симетрични (продукт по продукт или отрасъл по отрасъл) таблици, обратната матрица на Леонтиев и други диагностични анализи, като мултипликатори на производството. Таблиците показват поотделно потреблението на вътрешно произведените и на внесените стоки и услуги, като предоставят теоретична рамка за по-нататъшен структурен анализ на икономиката, включително на състава и ефекта от промените в крайното търсене върху икономиката.